

HOLMI

XXI. évfolyam 10. szám

2009. október

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Bertók László*: Ó, a megtartó csip-csupok • 1263
Aztán az elszánt totyogás • 1263
Miközben megint dönteni • 1264
- Rába György*: Tengerre vágytam • 1264
Szörnyeimről • 1265
- Kurtág György*: Colindā-Baladā (*Négy vázlatlap*) • 1266
- Tóth Krisztina*: Hosszúalvó • 1270
- Gergely Ágnes*: Az irgalom • 1271
Lucy Gray emléke • 1271
- Bodor Ádám*: A gátőr felesége • 1272
- Imre Flóra*: Az arcéled • 1280
- Markó Béla*: Citerás tücskök • 1281
Görög tál • 1281
Görög parton Balázssal • 1282
Kabócák az Akropolisz tövében • 1282
- Nádasdy Ádám*: Jó receptek • 1283
Útban a Központ felé • 1283
Boldog, boldog idők • 1284
Hosszú zsinóron • 1284
Van ez a lakás vagy nincs? • 1285
- Ágh István*: Szkíta aranykincsek • 1286
- Kántor Péter*: Csak ami kell • 1287
- Esterházy Péter*: A hirtelen barátság • 1288
Nádas Péter: Szerelmes sugdosásra ajánlott
obligát mondatok • 1290
- Darvasi László*: A magyar író támogatása • 1295

- Levelek a *Holmi* körül • 1298
- Parti Nagy Lajos*: Az étkezés ártalmasságáról • 1306
- Várady Szabolcs*: Egy röpke verselemzés (Radnóti Miklós: Koranyár) • 1315
- Csengery Kristóf*: Műfordítás mint álrühás saját vers (Francis Jammes–Radnóti Miklós: A ház rózsával lenne itt teli) • 1318
- Lator László*: Zsinórpaddás (Nyárvég; Mikor kormozva csonkig égnek) • 1320
- Dávidházi Péter*: A *Sejtelem*, avagy a költészet vigasza • 1326
- Petri György*: „...hogy milyen egy háború” • 1347
- Domokos Máttyás*: Két részlet egy életútinterjúból (Kérdező: *Lakatos András*) • 1357
- Tandori Dezső*: Kinek-minek • 1365
- William Shakespeare*: Öt szonett (*Szabó T. Anna fordításai*) • 1369
- Móricz Zsigmond*: Gaea (*Közzéteszi Cséve Anna*) • 1371
- Krúdy Gyula*: Pest hibái (*Közzéteszi Kelecsényi László*) • 1373
- Térey János*: A gránit és az erdő (A „Protokoll” című verses elbeszélésből) • 1376
- Szvooren Edina*: Pertu • 1390
- Virágvasárnap • 1396
- Primo Levi*: A szolga (*Székács Vera fordítása*) • 1400

FIGYELŐ

- Wilheim András*: „...megmenthetetlenül személyes...” (Fodor Géza: Magánszínház) • 1405
- Radnóti Sándor–Bazsányi Sándor*: Két bírálat egy könyvről (Darvasi László: Virágzabálók) • 1410

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró
Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Bertók László

Ó, A MEGTARTÓ CSIP-CSUPOK

Megint elsietted, mi több,
túl is beszélted, ennyi, semmi,
igyekezz gyorsan elfeledni,
hogy piszmogni legyen időd.

Ó, a megtartó csip-csupok,
a szószólés a szóközökben,
amikor az egész kizökken,
de a sok pici rész forog.

Ó, a szószökben is a stressz,
a szívverés a kerékagyba,
ahogy sietve-araszolva,
annak pitizel, ami lesz.

AZTÁN AZ ELSZÁNT TOTYOGÁS

Aztán az elszánt totyogás,
a béna lábakon a hinta,
a hogyan, a merre, a mintha,
s a majd csak megcsinálja más.

Aztán a jobban tudja mind,
s az is beleköp a levesbe,
akinek se nyála, se mersze,
de éppen olyan sunyi, mint.

Aztán a ki a felelős,
vagy legalábbis ki a bűnbak,
eljátszani, hogy bent is kint vagy,
s tapsolni, hogy senki se hős.

MIKÖZBEN MEGINT DÖNTENI

Miközben megint dönteni,
s mintha (mert húzod az időt),
döntesz is, nem is, s nincs ami,
csak a kívül-belül-a-köd,

a körös-körül félelem,
s a kis alkuk abroncsai,
egyik lábadat az igen,
másikat a nem fékezi,

s mivelhogy minden úgy marad,
azaz tovább rosszabbodik,
ha se jövőd már, se szavad,
iázhatsz is bátran, amíg.

Rába György

TENGERRE VÁGYTAM

Megpendül bennem egy dallam
figyelek szavát is halljam
sokáig tengerre vágytam
megszálltam ott parti házban
füleltem dörög a hullám
este már zárnám le pillám
de az ár háborog bömböl
álmatlan volt örömömből
mi lett a vágyakozásból
másnap csak a megbánás szól
mi lesz a meglelt igéből
vándor kocsira hogy fér föl
motyóm mi vállamat húzta
sirathat az országútja

SZÖRNYEIMRŐL

Csikorgatták vicsorították
szörnyetegeim fogukat
tapasztaltam kézen vagy ajkon
föllobbanásuk ki-kicsap
nem-szeretem ösvényre tértem
bár utitervem nem jelölte
haladtam is ott füttyörészve
hová nógatott énem szörnye
hát még ami kerekedett
bensőmben ösztön indulat
alig bírtam marokra fogni
a húsevő fenevadat
sértett önérzetem ami
varangy szóban áradt ki tüstént
vagy elrekesztettem magamba
körmöm alá fűrődva tuskét
berzenkedni bujtogatott
mind ami hibás ami rút
készen álltam oktanul
ellenük vívni háborút
ahogy magammal megbeszéltem
s utóbb makacsul hajtogattam
ez nem én vagyok nem kívánok
sokszorozódni szörny alakban
sikerült is megzaboláznom
kiket komisz dzsinnjeimet
ártó lényeim gúzsba kötve
tengődnek gyökértelenek
de bánkódom mert azt hiszem
létemben ezek óriások
voltak s már bennem nem lakik
hegyeket mozdítani más ott

Kurtág György

COLINDĂ-BALADĂ

Négy vázlatlap

... in amintirea profesorului nostru
 Felician Brănzeu ...
 Colindă-Balada

Kurtág György op. 46

Molto misurato, pesante, giusto [♩ = cca 52]

I.

T. *refren*
 Jöi Dom-nu-lui Doam-ne!

B.
 Ple-cat-o, ple-ca-tu, pu-ter-mi-cu soa-re, Jöi Dom-nu-lui Doam-ne!

Toaca

II.
meno f

T.
 Ple-cat-o, ple-ca-tu,

B.
 Pu-ter-mi-cu soa-re, Ca el să să'm-soa-re. Ple-cat-o,

Toaca

Vc.

B.
 Cl.

Tuba

-2-

Handwritten musical score for the first system of 'Colindă-Baladă'. The score is in 4/4 time and features a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The instruments and their parts are:

- T. (Tenor):** Melodic line with lyrics: "Pu-ter-mi-cu soa-re, Jai Dom-nu-lui Doam-ne, Ple-cat-o, ple-ca-tu,"
- B. (Bass):** Harmonic accompaniment with lyrics: "Ple-ca-tu, Jai, Dom-nu-lui Ple-cat-o, ple-ca-tu,"
- Toaca (Tambourine):** Rhythmic accompaniment with a steady pulse.
- Vc. (Violoncel):** Accompaniment with markings for *pizz.* and *arco*.
- B. Cl. (Bass Clarinet):** Harmonic accompaniment.
- Tuba:** Harmonic accompaniment.

Handwritten musical score for the second system of 'Colindă-Baladă'. This system includes a section marked "III) *pizz.*". The instruments and their parts are:

- T. (Tenor):** Melodic line with lyrics: "Jai, Dom-nu-lui Doam-ne, Pu-ter-mi-cu soa-re,"
- B. (Bass):** Harmonic accompaniment with lyrics: "Jai Dom-nu-lui Doam-ne, Pu-ter-mi-cu soa-re,"
- Toaca (Tambourine):** Rhythmic accompaniment.
- Vc. (Violoncel):** Accompaniment with markings for *pizz.* and *arco*.
- B. Cl. (Bass Clarinet):** Harmonic accompaniment.
- Tuba:** Harmonic accompaniment with a marking for *Corintia*.

CF X23

-285 trunp... 07 TV 5rölj

Handwritten musical score for Kurtág György's *Colindă-Baladă*. The score is divided into three measures with various performance instructions:

- Measure 1:** *PP, rall più pesante*
- Measure 2:** *PP, dolce strascinato*
- Measure 3:** *Berceuse con amore*

The score includes parts for:

- Soprano (S):** *pâm' pa so-ră sa* / *A-na Sîn-zi-a-na,* / *A-na A-na*
- Alto (A):** (Instrumental part)
- Tenore (T):** *pâm' pa so ră sa... pă so-ră sa...* / *A-na, A-na*
- Basso (B):** (Instrumental part)
- Drum (Dr):** *piu* / *arco, s. lat.*
- Violin (Vc):** *arco*
- Clarinet (Cl):** (Instrumental part)
- Bassoon (Bj):** (Instrumental part)
- Coro (Cor):** *in ulero*
- Trumpet (Tr):** *[con sord. straight]?*
- Tuba (Tbn):** *[con sord.]*

The score is heavily annotated with performance directions such as *molto in ulero*, *Cu drit*, *arco*, *piu*, and *in ulero*. It also features various musical notations including dynamics, articulation, and phrasing marks.

Tóth Krisztina

HOSSZÚALVÓ

Hol jártál, Hosszúalvó, meséld csak el, miféle szervek
továbbították rezgő képeid a ködös óceán felett,
voltál-e szélsírály, keresett-e a billenékeny álom
kapaszkodót árbocrúdon, guanóval borított sziklaháton,
szédültél-e, mint emberként még soha, láttad-e, hogy hiába,
hogy csak csuszamló perc a föld, erdők és testek ruhatára,
ringó morajlás oszlopa, amelyen ébren kell átvonulnod,
láttad fentről, mi volt az út?, egyetlen kiáltásnyi szurdok,
meséld el, Hosszúalvó, mi van a hegy fölött, a lélegző ég alatt,
óriás felhőtüdők rózsáin át a fény hogyan halad,
hogy gurguláz habot a hasadékok szája,
csillog a völgytorok cseppköves uvulája,
még távolabb miket rajzol a jég, a só, a mész,
hogy csak redőzött kép a föld, Isten szemgödre néz,
mondd el, mit mond a víz, locsog a lelkes seregekkel, a lények
mit zúgnak, fáj-e, mondd el, amikor alakot cserélnek,
kihűlő bundák és kihulló tollak alatt a bőrző testek
dobognak, felvijognak, nevet kapnak, remegnek,
hol jártál, Hosszúalvó?, meséld ónos, örvényes álmaidról,
tengerbe dőlt olajról, tizenhét tonna sűrű hajról,
meséld a tűzzel földbe karcolt füstölgő sebhelyekről,
hidak fehér öltéseit, sorsok gyűrűit látni fentről,
az összefogdosott világon serpentinek bonyolult ujjnyomát,
házak hullámtörőit, hol megdőlt tetők közt úszol át,
mutasd meg, Hosszúalvó, a halak árnyékszigetét, a nagy hajókat,
hogy kelnek útra és keresnek másutt élő formát a holtak,
hogy billegtetni a csillagok bójáit az ég dagálya,
hogy buknak mind alá, hogy porlik lélegzetté szét a pára,
nyikorgó láncokon kikötve hogyan himbál a kék fény,
és száll a szürkület, iszapba átszivárgó nehézfém,
mit láttál odafent, meséld a folyosókról is, Hosszúalvó,
hány úron át haladsz, hogy lesz a titkos pillanatból ajtó,
milyen kilépni ott a kivilágítatlan és hűs terekbe,
marad-e valami, emlékszel-e a tajtékos életedre,
viszed-e sorsodat, mint lassú áramlás a zsákba varrt halottat,
görget-e szőnyegén tovább a zajló múlt, ha ott vagy,
vagy több ezer évnyi csönd sötétjén át beszélsz az óceánhoz,
ismételgetve, amit rövid életed radarja látott,
pulzáló kis doboz, lesüllyed-e a lélek majd a fenti mélybe,
vagy lebeg és forog, fényhólyag, mit sem értve,
áttetszően, vakon, sohase bomló, gyilkos holmi,
üres pillepalack, folyton az ég színén fog vándorolni?

Gergely Ágnes

AZ IRGALOM

Nem az élő és a halott között
húzódik az árok,
csak az élő és a haldokló között.
Ahogy az élvezet a testből elszivárog,

a sajtok íze, fűszerek a szádon,
kövek egy ékszeren: Valencia,
mélyvörös fák egy Wedgwood porcelánon,
az erdőn villám jár, uramfia,

és szerenád, éjféli naplemente,
és múlhatatlan szombat délelőtt,
én ott leszek, és énvelem te,
s ahogy a vágy az ujjaidba nőtt,

és a lélekből lassan elszivárog,
ugatva légzés van csak a helyén,
az arc előtt az üres árok,
s az üres suttozás: „szegény”,

mert mélyebben vagy a bélpoklosoknál,
mert beljebb nincsenek dimenziók,
többé nem őriz senki, aki ott áll,
a horzsolt bőrön elbotlik a csók,

és csak a rózsaszínű vákuumbél
tenyészik, mint a gyom,
s a szeretetre, mely immár a múlté,
rádól az irgalom.

LUCY GRAY EMLÉKE

A fák fölött az éjszaka,
a fák alatt a lép.
Ingó fényű lámpás vezet
a sűrű lápon át.

Zarándokok körvonalát
párázza be a hold.
Léptük magába süppedő,
mint mellükön a folt.

Rőzse ropog a fák körül.
Ki jár itt? mit akar?
Erdőtűz vagy rosszindulat?
vagy zörgő hóvihar?

Egy rossz lépés, elvisz a lép,
viszi a múltadat,
és minden jóság ott reked
az űzött múlt alatt.

Tüskés sövény, lengő fahíd,
ennyit érhetsz csak el.
Isten, ha van, s lennie kell,
a hó mögül figyel.

Vég nélküli az éjszaka,
határtalan a lép.
Fel-fellobog a híd fölött
egy halszálkás kabát.

Bodor Ádám

A GÁTŐR FELESÉGE

Hankunak csak egy neve volt, nem lehetett tudni, családnév-e, vagy becenévként ragadt rá, egyszerűen ennyi volt beírva a papírjaiba. Korábban a javítóból került Jablonki Potokra, és már rég letelt a próbaideje, amikor Anatol Korkodus rábízott négy rúd madezitot, hogy vigye ki a Néma erdőbe, és adja át a gátőrnek.

Március végén itt az éjszakával egyszerre a házak közé még a fagy dermesztő csöndje ereszkedik, mégis egy hajnalon Anatol Korkodus arra riadt, hogy az ereszről nagy csörrömpöléssel hullanak a jégcsapok. Reggel, amikor a lejtőkről már az olvadó hó neszelése is behallatszott a házba, postagalambbal üzent a gyűjtőtőhöz, hogy Duhovnik gátőr haladéktalanul nyissa meg a zsilipeket. A galamb ugyan nem tért vissza, Anatol Korkodus azért a permetező esőben, esőszíni köpenyében két napon át többször is kísélt a Jablonka partjára, a vízmérőkhöz, leste a jégtábláktól harsogó áradatot. De a folyócska csak a közeli lejtőkről lecsorgó zavaros hólétől dagadozott. Úgy látszik, hiába üzent, odafele nem nyitották meg a zsilipeket.

Hiába bizony, mert Duhovnik gátőr akkor már rég nem élt. Szél tépte, varjú csípte alakja ős óta a gát közelében, egy hegyi juhar legalsó ágán, vékony drótkötél végén himbálózott.

De Anatol Korkodus ezt nem tudta. A telet a befagyott tó mellett a gátőr köztudomásúlag átalussza, nem hiányzott hát senkinek. Most érkezett volna el az ő ideje, hogy hirtelen kitavaszodott.

Anatol Korkodus egy ideje sejtette, hogy valaki szemet vetett a Jablonka forrásvidékére, és itt ér véget majd az ő pályafutása is, hamarosan vége lesz itt mindennek, ami ide kötötte, mégis úgy végezte a dolgát, mintha nem az enyészetnek, hanem az örökkévalóságnak dolgozna. Olvadáskor a víztározót idejében ki kellett üríteni. Miután három napon át hiába várakozott, tudta, hogy valami nincs rendjén odafönn, arra gondolt, hogy a hosszú, kemény tél alatt befagyhattak a zsilipek. Ilyenkor pár napon át dolgozni kell körülöttük, segíteni kell a gátőrnek is, valakinek ki kellett tehát mennie.

Ekkor jutott eszébe ez a Hanku. Üzent is neki nyomban, hogy készülődjék, elérkezett az ő napja. Volna számára egy bizalmas feladat: néhány rúd madezitot kéne vinni a gáthoz, hogy ha szükséges, Duhovnik gátőr robbantsa ki a befagyott zsilipek körül a jeget. Segítsen neki sót szórni, maradjon, ha kell, két-három napot az erdőn, amíg látja, hogy sikerül kiüríteni a medret.

Anatol Korkodus mindjárt üzent a kommunális istállóba is, hogy nyergeljének fel Hanku számára egy szamarat. És vezessék is a közmosoda elé, ahol Hanku takarított, hogy se ideje, se módja ne legyen töprengeni. Az egyetlen hátsólovat kivéve, amelyet Anatol Korkodus Kotzofan pópával felváltva használt, itt csak szamarakat tartottak. Ennek, amelyet Hankunak kiszemeltek, nem volt se farka, se haja. Valaki csak úgy megnyírta. Egyszerű, teherhordásra való, ülésre kényelmetlen fanyereg volt rajta, amelyre inkább csak málhát, átalvetőket szoktak erősíteni.

De Hanku nem is akart ráülni, elindult hát az úton, amely kivezetett a házak közül, a szamarat kantárszáron vezette. A Czervensky révnél állt meg újra, a készenléti csoportnál, ahol át kellett vennie a madezitot. A bejárat előtti padon Anatol Korkodus ült, de amikor Hanku fölbukkant a közelben, bement a bádogtetős földszintes épületbe.

A nyitott ablakon át Hanku látta, ahogy többször egymás után aláír valami papírokat. A robbanószerre szóló különleges kiutalás, illetve az átvételi elismervény lehetett. Látta, ahogy a gyárilag zsírpapírba csomagolt, leplombált madezitrudakat, mintha ki tudja, hány darab lenne, újra és újra megszámozzák, majd óvatosan egy kisebb fadobozba helyezik, és fedelét tolózárral lecsukják. A fadobozhoz erősítve még egy gumírozott lánc is tartozott, amelynek végéről egy karabiner és egy kisebb lakat is fityegett. Arra az esetre, ha az ember tartva valamitől, le tudja zárni, biztonság okából akár magához is erősíthesse. Az egészet egy terepszínű sátorvászon tarisznyába helyezték. Anatol Korkodus nem sokára kijött az épületből, a tarisznyát fülénél fogva a fanyeregre akasztotta, és még oda is szíjazta. Egy másik tarisznya is volt nála, azt a nyereg másik felére akasztotta. Aláíratott Hankuval két papírt az átvételről, összehajtogatva köpenye zsebébe tette őket. Másik kettőt Hankunál hagyott, hogy azokat Duhovnik aláírásával hozza vissza.

Tudod, mi az a madezit?

Nem.

Nem baj. Ne érje tűz, és nem kell ugrálni rajta. Odaadod Duhovniknak, ő tudja, mire való.

Figyelmeztette, hogy két napig csak sóval szórják a jeget, nehogy a zsiliplapokban kárt tegyenek. Hanku aludjon az utászoknál, hogy reggelente idejében kimehessen a gáthoz. Oda küldi neki még aznap este az elemőziás csomagot.

A másik tarisznyában pedig két tele flakont találsz. Az egyik, a tárnicsgyökér pálinkával a Duhovniké. A másikban is szesz van, olyan szesz, amelyben egy éven át világító tölcsergomba ázott, de abból ne igyatok. Azt Delfinának küldöm, hogy kenegesse magát. Tele a homloka mérges pattanással.

Az emelkedő alatt, a Birtz utásháznál, amelynek tágas földszinti termében kisebb kintiféleség is működött, Hanku megállt. A nyitott ajtón át beszólt, hogy estére készítsenek számára fekvőhelyet, és ha addig nem érkezik meg az elemózsia, amit Anatol Korkodus ígért neki, valami vacsorát is, mivelhogy ott fog aludni. Kért egy babkonzervet, megbontotta, és a szemerkélő eső elől az eresz alá húzódva kikanalazta.

Amíg evett, előjött Dragila utásmester is. Kövérkés, piros arcú, gyér szakállú ember volt, vadászkalapja pántja teletűzdelve kék vércsetollal. Zubbonyán hónaljban az izzadság sós foltjai szürkéllettek. Ruhájából izzadság, fokhagyma és tetűpor szaga áradt, a terem petróleumszagával keveredve. Hanku most először találkozott vele, kicsit el is húzódott tőle. De az egyre csak közelített. Megtapogatta a szamár oldalán a sátorvászon tarisznyát.

Mi van benne?

Nem is tudom. Madezit, azt mondják.

Ez komoly? A tied? Mondd csak, mit csinálsz vele?

Semmit. Oda kéne adnom Duhovniknak.

Hm. Ugyan, ugyan.

Hát igen. Neki viszem.

Az mondtam: ugyan, ugyan.

Hallottam.

Eladhatnád nekem.

Hanku körülnézett. Miért? Mennyit adsz érte.

Hány rúd van benne?

Rudat mondasz? Nem tudom. Ha rúd, akkor azt hiszem, négy.

Egy ezrest mindenképp kapsz érte.

Kuponban? Akkor már ezerkettőt. Kettő Duhovniknak kell, hogy mintha átvette volna, írja alá róla a papírokat.

Hanku elővette zubbonya zsebéből az iratokat, amelyeket Anatol Korkodus adott neki, hogy aláírassa Duhovnikkal. Megmutatta Dragila utásmesternek. Az éppen csak rápillantott.

Aha. Látom. Akkor majd írasd vele alá őket.

Dragila kihozta a pénzt, százas kuponokban leszámolta Hankunak. Visszament, és kihozott két vizespohár pálinkát. Miután szóltanul kiitták, az utásmester leakasztotta a sátorvászon tarisznyát a nyeregről, és bement vele a házba. Az üres tarisznyát, benne az üres fadobozzal, rajta a láncsal, visszahozta.

Ez nem kell.

Hanku átvette, de aztán a fal tövébe dobta. Nekem se.

Mielőtt elindult, Hanku még megkérdezte, tud-e valamit a gátőrrel, látta-e mostanság Duhovnikot. Az utásmester csak a vállát vonogatta, hogy mostanság csak az asszony, Delfina járt lenn szalonnát, kukoricalisztet vételezni. Ami a gátőrt illeti, ősz vége óta nem látta.

Így állt tehát a dolog. Az utásháznál sem tudták, hogy a gátőr már rég nem él.

A gáthoz, az erdei fekete tóhoz kanyargós szekérút vezetett, de mivel Hankut Anatol Korkodus korábban egyszer-kétszer már magával vitte, ismerte a rövidítéseket is. Hogy még sötétedés előtt visszaérjen az utászokhoz, szeretett volna mielőbb kiérni, ezért inkább a meredek gyalogösvényt választotta. A kaptató mindjárt az utászház közelében kezdődött, ahonnan keskeny vízmosás kanyargott meredeken fölfelé az erdőben.

A gyalogösvényen, a hófoltokon itt-ott talán még éppen Delfina Duhovnik málladozó, széles lábnyomai sötétlettek, azóta, hogy vállán a kukoricadarás tarisznyájával legutóbb a gát felé igyekezett. Most, hogy olvadt, a lábnyomok megnöttek, elterpeszkedtek a fenyőtűtől szürkés hóban. Mintha korábban egy medve járt volna arra. Olykor még a szaga is érződött. Ahol két lábnyom között sárga folt jelezte, hogy az asszony leguggolt a dolgát elvégezni, nehéz, fojtó állatszag kóválygott. A fenyőgallyakon fennakadt csilámló ősz hajszálak lebegtek.

Odafönn a bérceken is javában olvadt, a hólé zavaros erekben csorgott lefelé a hegyoldalon. De néhol a vízmosás árkat még szélfúttá öreg hó borította, alóla a harsogó olvadéknak csak fojtott dübörgése hallatszott, ilyenkor a szamár magától óvatos kerülőt tett, elbaktatott az erdőben, a kidőlt, korhadó fenyőtuskók között. Nem kellett nőgatni, ismerete jól a gát felé az utat. Pihenni néha magától megállt.

Ilyenkor a hirtelen beállt csendben a pára lila leple alól csak az olvadás neszelése, a hólé duruzsolása hallatszott. És távol, valahol a Néma erdő sűrű csöndje mögött, ismeretlen erdőkből, mint a túlvilág üzenete, a kakukk egykedvű hívása visszhangzott. Tavaszodott már a messi magaslatokon is.

Egyszer csak ott állt a fekete tó partján. Kásásan, fenyőtűvel, tobozzal, szél hordta zuzmóval borítva, még állt rajta a jég mozdulatlanul. De néhol, a part mentén és a zsilipek rozsdás vasredőnyei körül a Néma erdő kék, barna és zöld fényeiben villózva kevés olvadékvíz is csillogott.

A rengeteget Anatol Korkodus nevezte el Néma erdőnek, miután a madarak Verhovináról elköltöztek. Akkoriban egy nyár elején ismeretlenek járták a berket, és mielőtt bárki kérdőre vonhatta volna őket, karókkal, vízi fecskendőkkel leverték a fészkeket. Üzentek a madaraknak, aztán, mint aki dolgát jól végezte, eltűntek.

A madarak, úgy látszik, megértették, hogy az, ami következik, már nem az ő világuk, és elköltöztek. Valószínűleg örökre. Az elnémult erdőt azóta csak komor, hallgatag varjak lakták.

És persze Duhovnik gátőr meg az asszony, a medve Delfina. Nem sok dolguk volt, időről időre összeszedték a víz színéről a behullott gallyat, a szél hordta száraz levelet, és egy hosszú nyelű kotrólapáttal a tócsapok rácásáról tisztították az üledéket. Az őszi esőzések és a tavaszi nagy olvadás idején valahányszor csordultig telt a meder, megnyitották a zsilipeket, és fenéig leeresztették a tóból a vizet. A tél közeledtével lefeküdtek, betakaróztak kóccal, gallyal, hullott őszi levéllel, s mint a burkus medvék, tavaszig összebújva aludtak a behavazott kunyhóban. Eddig legalábbis így volt. De most kiderült, Delfina a tél folyamán többször is lent járt élelemért a Birtz utászoknál.

Máskor a szamár dobogására vagy prüsszögésére rendszerint előrohant a gátőr kutyája, Duhovnik pedig már a kunyhója ajtajában várakozott. Most nem moccant semmi. Elült a szél, elhaltak az erdő tétova hangjai, a kakukk távoli hívása is elmerült az ereszkedő homályban.

A kunyhó egyetlen ablaka mögül, orrát az üvegre nyomva, Delfina bámult kifelé. Leheletétől arca körül bepárasodott az üveg, ettől a szeme rettenetesen megnőtt. Meg sem rezgett, mintha csak rá lett volna festve az üvegre.

Duhovnik vagy hogy is hívják, úgy látszik, nincs itthon, gondolhatta Hanku, mert az asszonyra ügyet sem vetve kikötötte a szamarat, az olvadó hókupacok mentén elment a tó partjáiig, végigsétált egy pallón, amely a gátra vezetett. Lenézett a mélybe. Aztán kinyitotta a bádogszekrényt, ahol ládákban a sót és a hamut tartották, és úgy egy negyedórán át lapátolt immel-ámmal, szórta a befagyott zsilipek köré a sót, hamuval vegyesen.

Lassan visszabaktatott a szamárhoz, körülnézett. Delfina Duhovnik az ablaküvegre tapadva most is mozdulatlanul bámult kifelé. Nem volt mire várni, Hanku intett neki:

Gyere, segíts. Próbáljunk tekerni egyet a zsilipeken.

Leoldozta a fanyeregről a tarisznyát, és odaadta az asszonynak.

Ezt Korkodus küldi nektek. Az egyikben pálinka, a másikban neked olyan kenetgetős szesz.

Elindult Delfina után, aki mogorván baktatott a gát felé, ahol egy csörlővel a zsilipeken lehetett állítani. Mezítlábasan taposott a latyakos, hóval vegyes sárban. Bokáig érő szürke kötött ruhát viselt, alóla avas zsírszag áradt. Mákosan őszülő fésületlen haja, lehelete párájával elkeveredve örvénylett mögötte. Hanku még a lábnyomát is kikerülte.

És mondd csak. Járt künn a galamb?

Mármint a galamb? Azt kérdi? Hogyne járt volna. Persze hogy járt.

Csak azért, mert Korkodus azt mondja, nem tért vissza.

Azt én is gondolom, mivelhogy megettem.

Ide figyelj. Úgy hallom, már az ősszel sem eresztettétek le a tóból a vizet. Most pedig nem használtok idejében sót, mert ahogy látom, még mindig teljesen be vannak fagyva a zsilipek. Mi ütött belétek?

Tudom én? Úgy látszik, ilyen a kedvünk mostanság. Bizonyára éppen más dolgunk akadt.

És a végén megeszitek a galambot. Korkodus világosan megírta, hogy azonnal eresztétek le a tóból a vizet.

Írta, nem írta, én nem tudok olvasni.

És Duhovnik? Ő ilyenkor merre jár?

Sétálni ment.

A lezárt zsilipek alól a víz keskeny fekete csíkban éppen csak szivárgott. Mindenképp mozdítani kellett a redőnyökön. A csörlő tengelye két végében egy-egy hajtókarral volt ellátva, két erős ember kellett, hogy a mélyben, a láncok végére akasztott, félig befagyott súlyos redőnyöket a jég szorításából kimozdítsa. Amikor Delfina Duhovnik megragadta, vállán dúcok dagadoztak, karján kidudorodtak az izmok, az erek, hátán, a ruha szakadásán át előbugyant fényes fehér bőre, zsírpárnás lapockája.

Máskor a tavasz első napján a gátőr és felesége a hosszú téli álom után kábultan, lesoványodva támolyog elő, de Delfinán most amellet, hogy jó húsból is volt, semmi tetováság nem látszott. Nem is rajta múlt, hogy nem sikerült kimozdítani a zsilipet.

Egy darabig csak a megfeszülő rozsdás láncok csikorogtak, aztán egyszerre csak halatlanszott, ahogy a mélyben megnyikkannak a súlyos öntöttvas lapok, ahogy a víz, a jég nyomása alatt a víz csordogálni kezd a zsilipkapu alatt. De nem sokáig tartott. Amikor újra tekerni próbáltak rajta, a redőny nem mozdult.

Nem volt mit tenni, elindultak a kunyhó felé. Hanku figyelmeztette Delfinát, aki most mögötte haladt, hogy mivel éjszaka bizonyára újra meg újra összefagyyna, folyamatosan

sózni kell a zsiliplapok körül a jeget. És másnap, még mielőtt visszatér, már kora reggel próbálják megnyitni a zsilipeket.

És mégis, hogy képzeled? Egyedül nem bírok vele.

Szóval Duhovnik ma már nem jön haza.

Ahogy mondja. Ma már biztosan nem. És lehet, holnap se.

Hol a fenében jár?

Mondtam. Sétálni ment.

Jó, akkor most menj vissza, és sötétedésig lapátolj sót a redőnyök köré. Reggel feljövök, akkor újra próbálkozunk. Jól jegyezd meg, amíg az olvadás tart, és dagadnak a patakok, tartsátok nyitva a zsilipeket.

Az asszony ránézett. Homlokán, mint a havasi rózsza bimbói, pattanások virítottak.

Maga az erdőn marad? Mert aludni itt is lehet. Tüzet rakok, és megmosdom.

Az utászoknál alszom. Korkodus ma este oda küld egy embert, szalámit hoz, italt meg kenyeret.

Egész éjjel esett, Hanku már virradat előtt megébredt. A szamarat, mivel nem volt szüksége rá, az utászok istállójában hagyta, fogta a nejlonszatyrot, benne a kenyérral, szalámmal és egy üveg szederborral, amit Anatol Korkodus küldött, és elindult. Most nem sietett, a síkos meredek helyett a patak bal partján a régi szekérutat választotta. A lila égen még pislogott néhány kövér csillag, miközben messze, túl a Medwaya tisztásain már ébredtek a madarak. Először a kakasokat lehetett hallani, kattogásuk mint egy üres templomban, visszhangzott a Néma erdő fatörzsei között, aztán a korai rigófütty is át- meg átszötte a távoli tisztásokat. De a hang ki tudja, honnan, talán egy másik országból érkezhetett. Az is lehet, Hanku csak képzelődött.

Már a gát közelében járt, ahol a szekérút kissé kiszélesedett, amikor az erdő csöndjét károgás zavarta meg. Egy csapat varjú szeszélyesen cikázva repdesett körbe, eleven gyászlepel lengedezett a fatörzsek között. A fenyők mellett csupaszigágakkal magányos juharfa állt, legalsó ágán, vékony drótkötél végén Duhovnik gátmesterrel. Ahogy a varjak újra meg újra felröppentek róla, erre meg arra forgott. Mint egy jópofa madárijesztő, amitől a madárnak sem kell tartania. Forgott erre, forgott arra, mintha nézelődne. Pedig akkor már rég nem volt szeme. Csak a kincstári gúnyjáról lehetett fölismerni, mert ő maga nagyon, de nagyon meg volt már csipegetve. Cafatokban lógott róla a posztó, itt-ott kilátszott néhány csontszínű, lekopasztott bordája, átjárt közöttük a szellő. Ugyanazon az ágon, ugyanolyan vékony drótkötélen, mint egy üres, kifosztott tarisznya, egy tarka kutya teteme lógott. Duhovnik gátmester és a kutya. Semmi kétség, ők voltak azok.

A gátőr kunyhójából Delfina Duhovnik orrával az ablaküvegre tapadva bámult kifelé. Hatalmas, fekete golyószeme volt, mint a szenteknek, régi, üvegre festett képeken. Hanku intett az asszonynak.

Gyere. Biztos meg tudunk nyitni legalább egy vagy két zsilipet.

Delfina előjött, most rövid szárú bőrcsizma volt rajta, térdig érő kék-fekete sávos parasztszoknya, frissen mosott, rövid ujjú fehér vászoning, mély kivágásában kis fehér halmok remegtek. Az eltelt éjszaka alatt mintha lefogyott volna, párnái, dúcái lelohadtak, egy csepp avaszír-szaga sem volt, hanem tölgyfalevél-illata, haja pedig kékesfekete laza kontyba csavarva a nyakába csüngött. Homlokán a szenvedély bíbor pattanásai virítottak. Ahogy közeledtek a gáthoz, Hanku többször rápillantott.

Látom, vártál. Mivel fested a hajad?

Áfonyával. Bodzával szoktam, de ha kifogy, megteszi az áfonya is.

Megragadták a hajtókart. Egymásra pillantottak, hogy valamelyikük adjon jelt, mikor kezdhetik. Megtekerték a csörlőt, addig tekerték, amíg hallatszott, ahogy a mélyben reccsen, megmozdul a zsiliplap, lassan kicsúszik a jég szorításából, és a víz törmeléket szippantva maga után, harsogva zúdul a patakmeder felé.

Az asszony egy láncsal, amely kampóban végződött, kikötötte a hajtókart, nehogy a csörlő megszaladjon, aztán mintha mondani akarna valamit, megnyalta a száját, és egyenesen Hanku szemébe nézett. Mégis előbb Hanku szólalt meg:

Mondd csak, de becsületszavadra, mikor ment el Duhovnik?

Még a múlt ősszel.

Mondott valamit?

Csak azt, hogy megjárja magát az erdőben. Hogy olyan sétálni való az idő, jólesne mozogni egyet. Egy kedves fiatalember járt erre, és sétálni hívta.

Azért legalább levághattad volna.

Nem értem fel.

Akkor most innék abból a pálinkából, amit neki hoztam. Bizonyára ő sem sajnálná tőlem. Korkodus küldött egy rúd szalámit, ha tüzet raksz, mielőtt lemennék az utászokhoz, süthetnél néhány szeletet.

Én azt szeretném, ha maga nem menne az utászokhoz.

Hanem?

Hanem ha itt maradna.

Ezzel Delfina bement a konyhóba, kihozta a pálinkás flakont, mellé két bádogcsuprot. Délig a farakás árnyékában iszogattak, akkor Delfina tüzet rakott. Serpenyőben sütni kezdett vastag szalámiszeleteket, betakarta őket dermedt puliszkadarabkákkal. Hanku szemben a bejárattal ült egy tuskón, be-bepillantott. Láta, hogy az asszony, amikor nem a szalámiszeleteket piszkálja, a nyitott ablak tükrében a tölcsérgombás szesszel keneti a homlokát. Hanku odaszólt neki:

Te nem aludtál a télen.

Nem. Valamitől nyugtalan voltam. És mind csak éhes, éhes.

Vártad, hátha hazajön?

Nem, nem vártam.

Miután ettek, Delfina benn maradt a házban, Hanku újra kiült a konyhó elé, töltögetett magának a szederborból, amelyet Korkodus küldött, ivott. Egy idő után hátát a farakásnak vetve elbóbiskolt.

Amikor jóval később kinyitotta a szemét, pont Delfinával nézett szembe. Mintha már nyár lenne, mezítláb állt a küszöbön, és őt nézte. Ki volt pirosítva a szája, foga nyáltól csillogott, szeme körül kökényhamvas árnyékok. Karját melle fölött átfonva, hogy halmai kidomborodjanak, nézett Hankura. Hanku is nézte, átlátott az asszony ruháján is. De talán nem eléggé, mert Delfina megszólalt:

Jöjjön be, mutatok valamit. Hozza a poharát is.

Hanku nem mozdult. Delfinát bámulta. Karba tett kézzel az is őt nézte.

Megtudhatnám, mi a neve?

Hanku.

Jöjjön be, Hanku. Mondtam, mutatok valamit.

Hanku fölkelt a tuskóról, amin ült, miközben bement Delfina után a konyhóba, megtapogatta magán a nadrágot.

Észre sem vettem. Teljesen átnedvesedett.

Levetjük, meg ne hűljön itt nekem.

Delfina becsukta az ajtót, mindjárt meg is oldotta Hanku derekán a szíjat. Kicsit bíbelődött a gombokkal, aztán lehúzta róla a nadrágot.

Így. Én pedig, nézze csak, miért hívtam.

Megnyalta a száját, mély lélegzetet vett, megragadta térde fölött a szoknya szegélyét, és lassan, mint egy függönyt, mögötte a titkos meglepetéssel, araszonként emelni kezdte. Előbb csak úgy a combja közepéig, várt egy keveset, közben egyenesen Hanku szemébe nézett, végül kitakarta magát, a köldökéig. Semmi alsóneműt nem viselt a ruha alatt. Telt fehér combját lila erek hálózta, köldöke alatt, mint menekülő apró bogarak, anyajegyek futkostak szerteszét. A kis mohafészek mélyén, mint egy kis rózsaszín csiga, eleven húsa csillogott.

A kelő kovász illata betöltötte a kunyhót a mennyezetig. Hanku letérdelt Delfina elé, átölelte feneke fehér párnáit, mintha egész eddigi élete során mindig is csak erre a pillanatra vágyott volna.

Virradatig közöttük szó el nem hangzott, hallható néha csak egy-egy egér motozása volt a lom közt, meg az a selyem nesz, ahogy combok egymáshoz simulnak, szaftos cuppanások. Fölöttük lidérces tompa derengéssel, mint a szeretők holdja, egész éjszaka a tölcsérgombás szeszes flakon világított. Delfina homlokáról a ragály csillagai.

Amint megvirradt, Hanku kibújt a takaró alól, megette a serpenyőben felejtett dermedt sült szalámiszeleteket, kimártogatta a zsírt is a jeges puliszkadarabokkal. Belebújt a nadrágjába, és felhúzta a csizmáját. Akkor Delfina is kikelt az ágyból, kinyitotta az ablakot. Hallották, ahogy zubog kifelé a víz a zsilipkapukon.

Rendes munkát végeztünk.

Az rá volt írva magára.

Hanku nézte magát a nyitott ablaküveg tükrében. Arca itt-ott foltos volt, kicsit maszatos, a rászáradt nyál szírványos pikkelyeitől csillogott. Odafordult az asszonyhoz.

Azért most sem értem, ha egyszer nem érted föl, hogy bírtad föl húzni oda?

Nem volt könnyű.

És muszáj volt a kutyát is.

Igen, muszáj volt.

Hanku kísétált a gátra, lenézett, egy darabig bámulta a kiömlő szennyes áradatot. A bádogszekrényben, ahol a sót, a hamut meg a szerszámokat tartották, elvágott fonott drótkötéldarabok heverték. Olyanfélék, amelyek egyikén-másikán már ősz óta Duhovnik és a kutyája függött. Nézegette őket, némelyiket kezébe is vette, végül egy hosszabb darabot latolgatott, a hosszát is méregette, végül a derekára tekerte.

Delfina a kunyhóban felöltözve várta. Egy darabig szótlánul nézegették egymást, Delfina az ágy szélén ülve, Hanku az ajtóban állva.

Végy magadhoz egy-két dolgot, ami kedves neked.

Nincs nekem semmim se.

Mert most velem kell hogy gyere.

Tudom.

Akkor gyere, induljunk.

A kényelmesebb szekérutat választották. Kézen fogva mentek, mint az újdonsült jegyesek. Amikor az aljba, a Birtz utásházához értek, Hanku elővezette az istállóból a szamarat, kikötötte, aztán az asszonyt maga előtt tolvá bement a terembe. Dragila az egyik sarokban aludt. Hanku fölrázta.

Mégis kellene az a lánc, végén a karabinerrel, amit a múltkor itt hagytam. Ha még megvan. Meg a doboz is.

Ott van, ahova lökted, vigyed. Ott a fal mellett megtalálod.

És most visszaadom a pénzt is, amit tőled kaptam. Te meg add vissza nekem a mazedzitot. A gátőr nem tudta aláírni, hogy átvette.

Sajnálom. Az már rég nincs meg. Még aznap túladtam rajta.

Kár. Nagyon kellett volna.

Hanku az udvaron leoldotta derekáról a drótkötelet. Megállt szemben Delfinával, és most az ő derekára tekerte. Miközben a végét, hogy ki ne bomoljon, a tekercs alá szorította, át kellett ölelnie az asszonyt.

Szólj, ha túl szoros, mert lazíthatok rajta.

Vette a láncot, és átfűzte a drótból sodort öv alatt. Végét a karabinerrel nadrágszíja csatjához kapcsolta. Közben az asszony homlokán a féktelen szerelem havasi rózsáit bámulta.

Látod, azt a kenegetős szeszedet otffelejtetted.

Tényleg. Kicsit megzavarodtam.

Pedig Korkodus direkt neked küldte.

Valahogy kiment a fejemből.

Látod, látod. Máskor figyelj ám jobban.

Hát majd máskor. De maga, ha egyszer ráér, még érte mehetne.

Ha el nem felejtem.

Biztos ott találja még a polcon. Aztán tartsa is meg. Mostantól majd magának is kelteni fog.

Imre Flóra

AZ ARCÉLED

az arcéled a félsötétben
lent az idő hullámai
szénrajzvonala mélyszürke égen
a tengert itt csak hallani

csak a szagát érzi az ember
emelkedik-süllyed a hold
fogyóban utolsó negyedben
ki tudja volt-e ami volt

csak a tenger hullámai
az idő örök partra néz
a kesernyés-sós szag ami
édesebb mint a füge méz

csak az emlék ujjammal néznem
az arcéled a félsötétben